

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับ กระบวนการสื่อสารเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ได้รับเลือกตั้งสองครั้งติดต่อกัน โดยได้รับการเลือกตั้งครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 และครั้งที่สองเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 ตามลำดับ และได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการการของคณะกรรมการการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรสองครั้งติดต่อกันตามลำดับ รวมทั้งหมด 18 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ได้รับเลือกตั้งสองครั้งติดต่อกันและได้รับการแต่งตั้งให้เป็นประธานคณะกรรมการการของคณะกรรมการการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรสองครั้งติดต่อกัน โดยครั้งแรกเมื่อวันที่ 6 มกราคม 2544 และครั้งที่สองเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 รวม 18 คนหรือ 18 คน และสามารถแบ่งเป็น 4 ภาค ดังนี้ คือ ภาคเหนือ 2 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8 คน ภาคกลาง 6 คน และภาคใต้ 2 คน ในการนี้ได้ใช้อัตราส่วน 4 ต่อ 1 เป็นฐานภาคในการสุ่มคำนวณตามแต่ละภาค ซึ่งสามารถสุ่มคำนวณออกมาเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) จาก 4 ภาค คือ ภาคเหนือ 1 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 คน ภาคกลาง 2 คน และภาคใต้ 1 คน รวมทั้งหมด 6 คน สุ่มโดยวิธีเจาะจง และแบ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชาย 4 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิง 2 คน ได้แก่

- 1.2.1 นายพินิจ จันทรสุรินทร์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ประธานคณะกรรมการการติดตามการบริหารงบประมาณ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลำปาง เขต 4
- 1.2.2 นายวิฑูรย์ นามบุตร
ประธานคณะกรรมการการพัฒนาการเมือง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี เขต 3
- 1.2.3 นายเกรียง กัลป์ตินันท์
ประธานคณะกรรมการการปกครอง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี เขต 1
- 1.2.4 นางสาวกัญจนา ศิลปอาชา
ประธานคณะกรรมการการสวัสดิการสังคม
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุพรรณบุรี เขต 2
- 1.2.5 นางพิมพ์า จันทรประสงค์
ประธานคณะกรรมการเด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนนทบุรี เขต 3
- 1.2.6 นายถาวร เสนเนียม
ประธานคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสงขลา เขต 6

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นถึงวิธีการสร้างเครื่องมือ การตรวจสอบความเที่ยงตรง และวิธีการเก็บข้อมูล โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 เครื่องมือจะมีการตั้งประเด็นคำถามเตรียมไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์จะเป็นแนวคำถามแบบปลายเปิด ไม่ขึ้นคำตอบ และใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการถาม แนวคำถามประกอบด้วย

1) ศึกษาข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด อาชีพ สถานภาพทางการเมือง เป็นต้น

2) ศึกษาการวางแผนการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ คือ การประเมินสถานการณ์ของบุคคลและสภาวะการณ์ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดสาร การกำหนดสื่อ การกำหนดงบประมาณ และการกำหนดวิธีการติดตามประเมินผล เป็นต้น

3) การดำเนินงานการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ คือ การจัดการองค์การ การจัดการทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยี การอำนวยความสะดวกและการประสานงาน และการควบคุม เป็นต้น

4) การประเมินผลการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ คือ การประเมินการรับรู้ การประเมินสื่อ การประเมินการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการประเมินเพื่อหาช่องทางหรือโอกาส เป็นต้น

ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงองค์ประกอบหลักของกระบวนการสื่อสารเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในภาพรวมได้

2.1.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์ ในการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยได้มีแนวทางการพัฒนา โดยพัฒนาแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีการตั้งประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล และประเด็นคำถามจะเน้นเป็นการสนทนาระหว่างบุคคลต่อบุคคล แนวคำถามที่สร้างขึ้นอาศัยการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ และนำมาเชื่อมโยงกับหลักการแนวคิดที่มีอยู่ในเรื่องนั้น ๆ รวมทั้งพิจารณาจากตัวแปรที่ปรากฏในสมมติฐานเป็นหลัก ซึ่งตัวแปรที่ผู้วิจัยต้องการวัดจากการวิจัยครั้งนี้ คือ การวางแผนการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง การดำเนินงานการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง และการประเมินผลการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง เป็นผลให้เกิดกระบวนการสื่อสารเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยมีประเด็นคำถามดังนี้

- 1) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
 - (1) ชื่อ- นามสกุล
 - (2) อายุ
 - (3) วุฒิการศึกษาสูงสุด
 - (4) อาชีพ
 - (5) สถานภาพทางการเมือง
- 2) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการวางแผนการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง
 - (1) การวิเคราะห์ประเมินสถานการณ์เพื่อระบุปัญหาด้านการสื่อสาร
 - (2) การกำหนดวัตถุประสงค์การสื่อสาร

- (3) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายทางการสื่อสาร
- (4) การกำหนดสาร
- (5) การกำหนดสื่อและกิจกรรม
- (6) การกำหนดงบประมาณ
- (7) การกำหนดวิธีติดตามประเมินผล
- 3) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการดำเนินงานการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง
 - (1) การจัดโครงสร้างการสื่อสาร
 - (2) การจัดการทรัพยากรด้านการสื่อสาร
 - (3) การควบคุมกระบวนการสื่อสาร
- 4) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการประเมินผลการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง
 - (1) การประเมินผลการสื่อสารด้านการรับรู้
 - (2) การประเมินผลการสื่อสารด้านสื่อ
 - (3) การประเมินผลการสื่อสารด้านการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎร

- (4) การประเมินผลเพื่อหาช่องทางและโอกาส

จากนั้นทำการตั้งแนวคำถามให้ครอบคลุมตามค่านิยมที่กำหนดไว้ในแต่ละ

ตัวแปรดังนี้

- 1) ตัวแปรด้านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยตั้งคำถามให้ตรงกับกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้คือ ข้อมูลทั่วไปของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- 2) ตัวแปรด้านการวางแผนการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง การดำเนินงานการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง และการประเมินผลการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง โดยตั้งคำถามให้ตรงกับกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้คือ การวางแผนการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองเกี่ยวกับการประเมินสถานการณ์ของบุคคลและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดสาร การกำหนดสื่อ การกำหนดงบประมาณ และการกำหนดวิธีการติดตามประเมินผล การดำเนินงานการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองเกี่ยวกับการจัดการองค์การ การจัดการทรัพยากรบุคคล การอำนาจการประสานงาน การควบคุม และเทคโนโลยี การประเมินผลการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองเกี่ยวกับการประเมินการรับรู้ การประเมินสื่อ การประเมินการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการประเมินเพื่อหาช่องทางหรือโอกาส เป็นต้น

หลังจากนั้นทำการพิจารณาบทวนข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามที่
นิยามหรือให้ความหมายไว้ และจัดทำต้นฉบับเพื่อนำไปตรวจสอบคุณภาพต่อไป

2.2 การตรวจสอบความเที่ยงตรงและคุณภาพเครื่องมือ ก่อนที่จะนำเครื่องมือไปใช้กับ
กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของเครื่องมือที่สร้างขึ้นก่อนนำไปใช้ โดย
พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับคุณลักษณะของตัวแปรที่ต้องการวัด ตามที่ได้นิยามไว้ว่า
ครอบคลุมหรือไม่ และทำการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่
ปรึกษาและนำแนวทางของแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ไปสัมภาษณ์กับบุคคลซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อ
ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ และแนวทางที่ครอบคลุมของคำถาม และทำการ
แก้ไขข้อบกพร่องต่อไป

2.3 เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ การจดบันทึกและสังเกตพฤติกรรมผู้ให้สัมภาษณ์

2.4 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

3.1.1 ทำการติดต่อกับผู้ประสานงานและผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการอื่นจดหมายด้วย
ตนเองเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการนัดหมายวันและเวลาในการสัมภาษณ์

3.1.2 สำหรับแนวทางของคำถามนั้น ได้จัดพิมพ์เป็นเอกสารแนบไปพร้อมกับ
จดหมายขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

3.1.3 เมื่อถึงวันนัดหมาย ขออนุญาตบันทึกข้อมูลจากการสนทนาด้วยเครื่อง
บันทึกเสียง ภายถ่าย และอธิบายให้ผู้สัมภาษณ์รับทราบว่า ข้อมูลที่ได้นั้นจะนำไปใช้ในการศึกษา
และเป็นข้อมูลในวิทยานิพนธ์เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อลดความกังวลของผู้ให้สัมภาษณ์ พร้อมกันนี้ได้เปิด
โอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ซักถามผู้วิจัยก่อนเพื่อสร้างความไว้วางใจและเป็นกันเอง

3.1.4 การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจและจดจำ
แนวคำถามการสัมภาษณ์และซักซ้อมการสัมภาษณ์เป็นการล่วงหน้าด้วย

3.1.5 แจ้งให้ผู้สัมภาษณ์ทราบว่า จะนำข้อมูลที่บันทึกไว้ด้วยการจดและที่บันทึก
ด้วยเครื่องบันทึกเสียงไปถอดความและสรุปประเด็น จากนั้นจะนำเสนอในส่วนของผลการอภิปรายผล
ต่อไป

3.2 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

3.2.1 แนะนำตนเองต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งชื่อ สถานศึกษา หัวข้อที่ทำการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ทำการสัมภาษณ์ และประโยชน์ที่จะได้รับจากผู้ให้สัมภาษณ์

3.2.2 ใช้ประเด็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ และเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามได้อย่างอิสระ โดยไม่มีการชี้นำคำตอบจากผู้สัมภาษณ์ เป็นลักษณะของการพูดคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกให้มากที่สุด ในระหว่างการพูดคุยถ้าไม่เข้าใจในคำตอบที่ชัดเจน ต้องรอจังหวะที่จะซักถาม

3.2.3 ในระหว่างการซักถาม เมื่อผู้วิจัยตั้งคำถามแล้วต้องคอยฟังคำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์ไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูลโดยการจดและการจำ และเตรียมตัวที่จะตั้งคำถามใหม่ต่อไปอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลที่จดบันทึกจะเป็นประเด็นหลัก หากต้องการรายละเอียดให้ฟังจากในเทปบันทึกเสียง

3.3 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยต้องตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้องของข้อมูลว่าผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตอบครบทุกคำถามหรือไม่ และคำตอบที่ได้ชัดเจนมากน้อยเพียงใด ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยหรือไม่ หากไม่ตรงหรือไม่ครบให้ถามใหม่ให้ชัดเจนและครบถ้วนถูกต้อง จากนั้นกล่าวขอบคุณในความร่วมมือของผู้ให้สัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ ได้วิเคราะห์ถึงกระบวนการสื่อสารเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งการวางแผนการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง การดำเนินงานการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง และการประเมินผลการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาความ (Descriptive analysis) โดยเก็บข้อมูลตามแหล่งที่มาของข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งเป็นข้อมูลเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ การสัมภาษณ์จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง หลังจากที่ได้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

4.2.1 การตรวจสอบข้อมูล ซึ่งเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้นั้นเพียงพอหรือไม่ ข้อมูลนั้นตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ จากนั้นทำการแบ่งแยกข้อมูลนั้นเป็นกลุ่มตาม

เนื้อหาและประเด็นหลัก โดยทำการวิเคราะห์ตามประเด็นที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียดและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ คือ การวางแผนการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง การดำเนินงานการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง และการประเมินผลการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง

4.2.2 การลดทอนข้อมูล เมื่อผ่านการตรวจสอบข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะลดทอนข้อมูลด้วยการคัดสรรข้อมูลที่ต้องการ และตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป โดยทำการเลือกปรับข้อมูลที่อยู่ในลักษณะการเขียนบันทึกให้ชัดเจน เข้าใจง่ายและจับแต่ประเด็นที่สำคัญ

4.2.3 การจัดระเบียบข้อมูล โดยการทำให้อข้อมูลอยู่ในลักษณะที่จะช่วยในการสร้างข้อสรุปได้ง่าย ด้วยการแสดงในลักษณะของเครือข่ายเหตุและผลเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดด้วยตัวแปรว่าเป็นเหตุและผลของกันและกันอย่างไร

4.2.4 การสร้างข้อสรุป โดยผู้วิจัยจะทำการสร้างข้อสรุปโดยใช้กรอบความคิดเชิงทฤษฎีเป็นฐานหลักในการวิเคราะห์เพื่อนำข้อค้นพบเบื้องต้นมาพิจารณาว่าสอดคล้องกับทฤษฎีใด ทฤษฎีหนึ่งในกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่ศึกษาไว้ตั้งแต่ต้นหรือไม่ อย่างไร กระบวนการและเงื่อนไขต่าง ๆ ในข้อค้นพบเหล่านั้นเป็นไปตามกรอบความคิดเชิงทฤษฎีหรือไม่ แล้วจึงอภิปรายผลตามข้อค้นพบที่ได้จากการเปรียบเทียบ และยืนยันข้อสรุป

5. การนำเสนองานวิจัย

จากนั้นทำการแสดงข้อมูลในรูปของการบรรยายเพื่ออธิบายความหมาย และนำเสนอผลการวิจัยด้วยงานวิทยานิพนธ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การวางแผนการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย การประเมินสถานการณ์ของบุคคลและสภาวการณ์ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดสาร การกำหนดสื่อ การกำหนดงบประมาณ และการกำหนดวิธีการติดตามประเมินผล

ตอนที่ 2 การดำเนินการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย การจัดการองค์การ การจัดการทรัพยากรบุคคล การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การควบคุม และเทคโนโลยี

ตอนที่ 3 การประเมินผลการสร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย การประเมินการรับรู้ การประเมินสื่อ การประเมินการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการประเมินเพื่อหาช่องทางหรือโอกาส